

Riktlinje för patientmedverkan på Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Bakgrund och syfte

Som ett led i att bli Europas ledande universitetssjukhus behöver Sahlgrenska Universitetssjukhuset på ett mer systematiskt sätt involvera patienter och närstående i utvecklingen av den hälso- och sjukvård som ges på sjukhuset. Vinsterna av att involvera patientföreträdare på alla nivåer i hälso-och sjukvårdens utveckling har väl dokumenterats i rapporten [En för alla](#) från Myndigheten för vård och omsorgsanalys och i dokumentet om [ledning och styrning på Sahlgrenska Universitetssjukhuset](#) finns ambitionen för patientmedverkan i styrningen av sjukhuset beskrivet. Denna riktlinje beskriver hur verksamheter praktiskt går till väga för att öka sin patientmedverkan i syfte att utveckla sin verksamhet.

Definition av patientmedverkan

Patientmedverkan innebär att patienter och deras närstående på olika sätt är delaktiga i vården, dess utformning och utveckling. Delaktighet handlar om att arbeta i partnerskap – oavsett om det handlar om planering och genomförande av den egna vården, eller som stöd i utvecklingen av vårdens innehåll och arbetssätt. Patientmedverkan går i linje med patientlagen (2014:821), som betonar patientens rätt till delaktighet och inflytande utifrån sina förutsättningar. När erfarenhetsbaserad kunskap och professionell kunskap möts stärks förutsättningarna för en mer personcentrerad och jämlik vård för bästa möjliga resultat.

Exempel:

- Efterfråga feedback och synpunkter från patienter i vardagen. En fråga som "vad är viktigt för dig" eller "hur upplever du din vistelse på sjukhuset" kan ge mycket kunskap och bidrag till fortsatt utvecklingsarbete.
- Använd den data som samlas in. I flera kvalitetsregister används PROM (Patient Reported Outcome Measures) och PREM (Patient Reported Experience Measures) och det finns

stor utvecklingspotential i att systematiskt använda denna information som stöd i att förbättra vården.

- Enkäter genomförs både nationell (Nationell Patientenkät) och ibland även lokal. Viktigt att frågorna möjliggör en jämförelse över tid samt att de värdefulla frisvaren från patienterna omhändertas.
- Inkludera patient- och närståenderepresentanter i fokusgrupper eller andra dialoger för att exempelvis identifiera utvecklingsområden i verksamheten och även komma med förslag på lösningar.
- Att ha patienter som medverkande i referensgrupper eller ledningsgrupper kan ha viktig effekt i att säkerställa att patient- och närståendeperspektivet alltid lyfts i diskussionerna.

Patientmedverkan på olika nivåer i vården

I milstolpen *"Patienterna är medskapare på varje nivå i vården"* används begreppet *"varje nivå"*, vilket kan ge utrymme för olika tolkningar. På sjukhuset definieras det på följande sätt:

På individnivå handlar patientmedverkan om att varje patient ges möjlighet att vara delaktig i sin egen vård och fatta informerade beslut. Genom att utgå från sina behov och bidra med sin livskunskap blir vården mer personcentrerad och av högre kvalitet. För mer information och material om ett personcentrerat arbetssätt läs här: <https://www.gu.se/gpcc>

På verksamhetsnivå innebär det att patienter involveras för att utveckla vården på en vårdenhets, mottagningens eller inom ett verksamhetsområde. Patienterna kan engageras på flera olika sätt och återkopplingen användas för att förbättra exempelvis vårdflöden, tillgänglighet och bemötande. Insatserna kan vara långsiktiga och innebära ett mer omfattande arbete för att utveckla arbetssätt och strukturer på en enhet, eller kortare insatser som rådgivare i en specifik fråga.

På strategisk nivå handlar det om att patienter får en röst i sjukhusets övergripande styrning. Det kan ske genom deltagande i ledningsgrupper, styrgrupper eller rådgivande forum där strategiska beslut bereds och fattas.

På universitetssjukhuset omfattar patientmedverkan även forskning, utbildning och innovationsarbete. Det säkerställer att patientperspektivet integreras i hela sjukhusets kunskaps- och utvecklingsuppdrag.

Rekrytering av patienter och närstående

Rekryteringen av patienter och närstående kan ske på olika sätt, beroende på syfte och omfattningen av deras medverkan.

På individnivå: I ett personcentrerat arbetssätt är patienternas delaktighet i beslut och behandling en naturlig del av vården. Det handlar inte om någon regelrätt rekrytering av patienter utan involveringen sker ständigt genom tydlig information, öppna frågor och ett inkluderande förhållningssätt.

På verksamhetsnivå: Om verksamheten önskar ett mer strukturerat patientperspektiv på en fråga, en process eller ett utvecklingsarbete behöver rekryteringen ske på ett mer organiserat sätt. Det kan exempelvis ske genom annonsering på mottagningen eller avdelningen för att hitta intresserade patienter. Patientföreningar kan också vara behjälpliga med representanter med erfarenhet från aktuell verksamhet.

På strategisk nivå: Vid patientrepresentation i mer övergripande sammanhang som i ledningsgrupper eller olika former av patientforum, är det viktigt att betona att rollen inte är personlig utan representativ. Det innebär att patienten bidrar med erfarenheter och perspektiv som speglar en större patientgrupp och med objektivitet ser till helheten och systemnivån.

Levande bibliotek

[Levande bibliotek](#) är en stödfunktion som finns inom Västra Götalandsregionen med uppdrag att hjälpa verksamheter som söker patientföreträdare med relevant erfarenhet till sina utvecklingsprojekt. Levande bibliotek har kontakt med olika patient- och brukarorganisationer men har också en egen "pool" av patienter och närstående med intresse av att bidra. De kan även kontaktas om verksamheter vill få stöd, tips eller råd kring arbetsformer, metoder och verktyg för arbete med patienter som medskapare.

Att tänka på vid rekrytering av patienter

När patienter tillfrågas om att medverka i olika former av utvecklingsarbeten behöver det tydligt framgå:

- Att patientens vård inte kommer att påverkas beroende på om de väljer att delta eller inte.
- Vilken roll patienten förväntas ha i utvecklingsarbetet. Ska personen representera sig själv, en diagnosgrupp eller patient- och närståendeperspektivet i stort? Olika uppdragen kräver olika kompetenser och erfarenheter hos de patienter som medverkar.

För att säkerställa att flera olika perspektiv belyses i utvecklingsarbetena är det viktigt att beakta representativitet i rekryteringen av patienter, till exempel utifrån kön, ålder, bakgrund och andra diskrimineringsgrunder. Andra sätt att underlätta för en bred representativitet är att göra det möjligt för patientrepresentanter att bidra med synpunkter på olika sätt exempelvis via enkät, dialogforum, telefonintervju eller personliga möten, både fysiskt och digitalt samt vid olika tider på dagen.

Ansvar och kontaktperson

Alla medarbetare på Sahlgrenska Universitetssjukhuset har ett ansvar att bidra till att patienternas kunskap och erfarenhet på olika sätt omhändertas i utvecklingen av vården. Patientrepresentanter som medverkar i utvecklingen av hälso-och sjukvården ska ha en utsedd kontaktperson som ansvarar för relationen mellan sjukhuset och patienten.

Kontaktpersonen ansvarar för att:

- uppdraget är tydligt beskrivet
- relevanta utbildningar genomförs
- eventuell ersättning betalas ut

Utbildning

Patientföreträdare som engageras av Sahlgrenska Universitetssjukhuset ska ha möjlighet att ta del en introduktionsutbildning som är anpassad efter uppdragets nivå och innehåll. De utbildningsalternativ som finns ska tydliggöras för patientrepresentanterna och vara obligatoriska för dem som medverkar på en mer sjukhusövergripande nivå. Kontaktpersonen ansvarar för att säkerställa att utbildningen genomförts innan uppdraget inleds. Det är viktigt att även verksamhetsföreträdare och chefer kompetensutvecklas inom området.

Exempel på utbildningar finns här:

- [Funktionsrätt Sveriges patientföreträdarutbildning | Funktionsrätt Sverige](#)
- [Introduktionsutbildning för patientföreträdare](#)
- [Eupati Sverige](#)

Ersättning

Patientrepresentanter kan få ekonomisk ersättning för sina insatser. Ersättningen gäller både fysiska och digitala möten och kan även omfatta tid för förberedelser eller arbete mellan möten. Det finns även möjlighet att få

ersättning för resor. Särskilda regler gäller för barn och unga samt för patientrepresentanter som redan har ett uppdrag med ersättning inom en brukar-, patient- eller närståendeorganisation. Det är viktigt att informera om att patientföreträdare med ersättning tex från arbetsförmedling och försäkringskassa måste stämma av med sin handläggare, då ersättning annars kan orsaka problem. [Här finns mer information att läsa om hur patienter och närstående ersätts i Västra Götaland](#) samt länk till [riktlinjen](#) som reglerar ersättningar vid samråd.

Uppföljning och lärande

Arbetet med patientmedverkan följs upp i linjen. Resultaten ska återföras till verksamheterna, sjukhusledningen och de patientföreträdare som medverkar, för att säkerställa att lärdomar tas till vara och omsätts i konkreta förbättringar. En årlig sammanställning bör utgöra underlag för fortsatt utveckling och fördjupad dialog med patientföreningar och andra samarbetspartners. [Läs här exempel på hur verksamheter kan arbeta systematiskt med återkoppling/ feedbackloopar i syfte att ständigt utveckla arbetet med patientmedverkan.](#)

Mer information

För mer inspiration samt information kontakta Kommunikationsavdelningen på kommunikation.su@vgregion.se eller läsa här [Patient som medskapare - Sahlgrenska Universitetssjukhuset](#)

Information om handlingen

Handlingstyp: Riktlinje verkställighet

Gäller för: Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Innehållsansvar: Anders Goliger, (andgo10),
Kommunikationsdirektör

Godkänd av: Jessica Schiött, (jessc4), Chefsjuksköterska

Dokument-ID: SU9771-677637494-776

Version: 5.0

Giltig från: 2026-04-13

Giltig till: 2028-04-10